

Creu de terme - Creu de pedra

L'Estany

Ubicació

Comarca: Moianès
Lloc/Adreça: Carretera C-59, km 45
Emplaçament Al sud del terme municipal al costat de la carretera C-59.
Alçada: 870

Coordenades:

Latitud: 41.85682
Longitud: 2.11289
UTM Est (X): 426367
UTM Nord (Y): 4634260

Classificació

Número de fitxa 08079 - 44
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Element arquitectònic
Estil / època: Medieval Contemporani
Segle XIV - XX
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Religiós i/o funerari
Observacions protecció: BCIN (Decret 571/1963)- BCIL. 6860-I 24/3/2014
Data aprovació: dj., 14/03/1963 - 12:00
Número inventari Si, IPA 16463
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Ornamental
Titularitat Pública
Titular: Ajuntament de l'Estany

Descripció

La creu de pedra de l'Estany es troba arran de la carretera que va de Moià a l'Estany. És situada al costat d'una antiga ruta de transhumància, en una plataforma elevada respecte del nivell de la carretera. Consta d'un basament esglaonat de planta circular, amb quatre nivells decreixents en alçada. Damunt d'aquest s'assenta el pilar monolític de planta octogonal, d'uns 2,5 m d'alçada, que sosté el capitell i la creu. El capitell és un cub amb rostres representats als quatre angles inferiors. Les seves cares nord i sud semblen llises, mentre que a les cares est i oest s'hi intueixen una mena d'ones d'aigua que podrien correspondre a l'escut de l'Estany. Damunt seu hi ha la creu amb representacions esculpides de Crist crucificat i de la Mare de Déu en cares oposades.

Observacions:

Restaurada l'any 1954 gràcies a l'aportació del fill adoptiu Josep Maria Vilardell.

Història

Es tracta d'un element escultòric construït cap al segle XIV, probablement per iniciativa de l'abadia de Santa Maria de l'Estany. Aparentment era situat marcant el límit de terme en el camí de transhumància que comunicava el Pirineu amb el Vallès, a través del Lluçanès i de Moià, i que vorejava el prat de l'antic estany per la vessant est de la conca d'aportació. Apareix esmentada per primera vegada en un document del 30 d'abril de 1461 quan Tomàs de mas Martí, de la parròquia de Sant Feliu de Terrassola, va vendre a Miquel Rovira, de la parròquia de Sant Feliu de Roudors, les tasques que Miquel Rovira hi havia de llaurar-li cada any de collita "en aquella terra constituïda vers la creu del Prat del Stany". [APSME, lligall1454-1500 Puigferrat, 2014] En un altre document posterior s'esmenta l'existència d'una altra creu de pedra propera al Pontarró, actualment desapareguda, situada en el camí de Vic, a prop del Mas Carrera. El 2 de novembre de 1551, Nicolau Carrera i el seu fill Jaume, hereus i propietaris del mas Carrera, de la parròquia de Sant Feliu de Terrassola, arrendaren per quatre anys a Gabriel Pla de la mateixa parròquia unes feixes de terra de les possessions del mas Carrera situades "en lo lloch vulgarment anomenat de jus lo camp del Ponterró del Stany". Afrontaven a solixent amb un "marge gros qui és de jus la creu de pedrequi va a la Carrera". (...) A sol ponent "part ab lo camí públic qui ve del Stany ha Sent Pheliu migenssant lo torrent qui discorre y descendex del Prat del Stany y part ab dit torrent". A tramuntana, "part en dit torrent y part ab la ffont de la Salgueda". [APSME, lligall 1503-1552" Puigferrat, 2014]. Possiblement es tractava d'una creu de pedra de característiques similars a la que s'ha conservat fins a l'actualitat. Un plànol de 1882, corresponent al traçat de la carretera provincial de Moià a Calaf per Súria, reflecteix l'actual ubicació de la creu de pedra al costat del límit del terme de Moià. Però aquest plànol no inclou informació de cap altra creu dins el terme, de manera que, en aquell moment, la creu de pedra del camí de Vic ja devia haver desaparegut. La disposició de la creu de pedra gòtica possiblement fou afectada per les obres de construcció de la carretera adjacent, desenvolupades entre 1884 i 1904, que aparentment realitzaren un rebaix del terreny adjacent, de manera que protegiren la vora del talús on es recolzava la creu amb un mur de carreus de pedra que apareix en les fotografies més antigues que es conserven. Entre juny i setembre de 1954 es realitzaren treballs de consolidació del recolzament de la creu en el terreny, ja que aquesta es trobava molt inclinada cap a la carretera, amb el risc de caure. Aquesta obra va ser promoguda i costejada pel cirurgià Josep Maria Vilardell, estiuant propietari en aquell moment del Molí del Grau, tal com testimonia una làpida

actualment conservada al peu del monument. [Folch i Torres, 1954].

Bibliografia

AADD (2009). Aproximació a la toponímia del Moianès. Rafael Dalmau Editors. COSTA, Enric (2003). Inventari de recursos turístics del Moianès, Inèdit, Moià. FOLCH i TORRES, Joaquim (1955). "La ejemplar restauración de la Creu de Terme de Santa Maria de l'Estany", a Revista Destino, 23 d'octubre de 1954, Barcelona, 1954, i a Programa de Festa Major de 1955, Ajuntament de l'Estan. L'Estany. GUTIERREZ Daniel; MORROS Jordi; URBIOLA Marta (2014). Projecte museogràfic del paisatge cultural de l' Estany. L'Estany, història i natura, el domini de la terra i el domini de l'aigua. TEGULA Arquitectura i Patrimoni Cultural. Ajuntament de l'Estany (Moianès). POU, Aureli-VINYETA, Ramon (1974). L'Estany. Guia turística, Editorial Montblanc-Martín. Barcelona.

